

ÆRØES-LYST, et badehotel og dets historie

Af *Tove Kjærboe*

For nogen tid siden fik jeg en bog foræret af en arving til et dødsbo i Ærøes nordligste by Søby.

Det er ikke en bog i almindelig forstand, men en blanding af en dagbog, en poesibog og en gæstebog. Den har 40 sider, er 26×20 cm, er indbundet i et stift, lysebrunt bind af kunstlæder, lagt i en mappe af sort shirting med pressede mønstre, belagt med sølv. Og den har lås med nøgle. På bindet og på titelbladet findes den samme tegning, nemlig en stor ranke af efeu, der jo i symbolikken står for evigheden. Midt på ranken er der tegnet en rod, der minder om trylleurten alrune. På skrå over såvel bind som titelblad står med store, dekorative bogstaver YNDLINGS-BOGEN. Den er udkommet 1895 på Rosenbergs Forlag i København. Bogens pris var 1,50 kr., hvorimod mappen kostede 2,35 kr.

Spændt åbner man bogen. Det er en »spørge-bog«. Hver side indeholder 20 spørgsmål af den slags, man kender fra sine sidste skoleår, hvor man gladelig forulempede sine »yndlingslærere« med slige ting: hvilken er Deres yndlings-konge, -dronning, -helt, -digter, -skuespiller, -sang, -blomst, -dans, -dyd, -mad o.s.v.

At udfylde listen var egentlig et stort arbejde, der krævede eftertanke, fordi ingen jo vidste, hvor bogen endte, hvem der læste den. Desuden krævede bogens fine udstyr en pæn og tydelig skrift.

Af de 40 sider er kun de 12 udfyldte. De 10 sider er seriøse og interessante, mens de 2 sidste gør grin med »musikken«.

Men så kommer overraskelserne, – det, som jeg finder berettiget til mangfoldiggørelse: Af de 10, der har svaret pænt og overbevisende, er de 8 kendte kunstnere, og de fordeler sig således: operasangerne Sophie Keller (1850–1929), Regina Nielsen (1864–1933), Niels Juul Simonsen (1846–1906), skuespillerinden Elisabeth Rosenberg (1865–1930), forfatterne P.A. Rosenberg (1856–1935), Aage Mathisson-Hansen (1864–1938), Børge Janssen (1867–1933) og Sophus Michaë-

lis (1868–1932). Alle er født i København undtagen Sophus Michaëlis, der er fynbo.

Hvordan er sådan en bog havnet på Ærø, vil nogen nok spørge. Den er skrevet på Ærø. De adspurgte har svaret, mens de opholdt sig på Ærø og ferierede på badhotellet Ærøes-Lyst i Søby. Og på værtindens opfordring. Nogen vil måske mene, at bogen ingen værdi har, andre vil undre sig over hotellets mærkelige og lidt pudsige navn. Men ofte er det jo sådan, at kender man historien bag en ting, forsvinder det pudsige til fordel for det spændende og interessante.

Historien bag badhotellet Ærøes-Lyst begynder faktisk i starten af 1840'erne, hvor møllebygger Jørgen Thomsen fra Tandsgård kom til Ærø for at bygge en hollandsk mølle på den høje Olde Bakke midt på øen, hvorfra der er udsigt dels over Østersøen og dels over det sydfynske ø-hav. Møllen blev indviet med stor festivitas 1844, hvor møllebyggeren holdt en lang religiøs tale på vers og i et ikke helt korrekt dansk. Hans sprog var ligesom den ærøske dialekt, isprængt både tyske og plattyske ord. Man erindrer sig, at Ærø tilhørte hertugdømmerne indtil 1864. Møllebygger Jørgen Thomsen hentede sin brud i Adserballeskov 1849, og de bosatte sig i Søby. Hun hed Ellen Kræmer, og det blev hun ved med at hedde trods to ægteskaber. Hun var 25 år og ud af en driftig familie, hendes far var høker og kromand og velhavende! Hun lod hånt om det gamle ærøske ord om, at kvinden skulle være proper og eingezogen. Proper var hun måske nok, men »stille i forsamlinger«, som den ærøske mand og Paulus ønskede det, var hun ikke!

Ellen Kræmer ville ikke nøjes med at være hjemmegående. Hun opdagede straks, at der ingen rigtig kro var i Søby, og allerede 1850 stod hun som bygherre for en kro, anlagt over for kirken, som det sig hør og bør. Men hendes mand døde samme år og før deres søn blev født. Han blev opkaldt efter faderen.

Kroen fik navnet *Ærøes-Lyst*, og det var ikke Ellen Kræmers ide, men hun accepterede det, selvom hun ikke var ærøbo. Det var en gave til hende fra taknemmelige krogæster, der syntes, der skulle et rigtigt navn til. De blev enige om navnet, og de både bestilte og betalte et skilt og dets opsætning på muren, men først skrev de alle deres egne navne bag på skiltet.

Ellen Kræmer blev hurtigt gift igen, atter med en mand »ovre Sundet«, som det hed på ærøsk, nemlig fra Tandslet, og hun fik 3 børn med ham. Trods sorg, problemer og 4 børn fortsatte hun som forretningskvinde, et særsyn i de dage. Hun grundlagde en større virksomhed, der senere blev drevet fra kroen: kolonial- og manufakturforret-

Æræslyst, hvor der var indrettet badehotel 1909–13.

ning, grovvarerhandel, brændevinsbrænderi, bryggeri, bageri, landbrug og dampskibsforbindelse til Mommark. Ellen Kræmer døde knap 50 år gammel i 1873.

Hendes barnebarn Jørgen Thomsen jun., der var udlært i manufaktur, overtog kroen sammen med hustruen Caroline, ejeren af yndlingsbogen. Hun var født 1879 i Ærøskøbing i et af byens ældste og morsomste huse, den nedlagte skole, af folkeviddet kaldet »Visdomskilden«, et navn huset endnu har. Hendes far ejede huset og havde en blandet butik her. Og da hun som 17-årig blev forlovet med Jørgen Thomsen jun., sagde faderen, at skulle hun være krokone, skulle hun først lære »finere madlavning«, som om kroerne dengang serverede raffinementer. Men alene det, at han ville give hende en uddannelse, viser, at han var en forstandig mand. Hans 4 andre døtre havde alle lært et fag på lige fod med de 2 sønner. Følgelig kom Caroline i lære på »Frandsens Badehotel« i Svendborg, det senere Christiansminde Badehotel. Da hun blev gift i 1900, vidste hun alt om den finere madlavning, og i sin efterladte håndskrevne opskriftsbog jonglerer hun med østers, hummer, kalvebrisler, oksetunger, gedder, duer og vildgæs. Hun bruger champignoner på et tidspunkt, hvor alle andre på Ærø betragtede dem som dødbringende! Hun lægger fisk og kød på hvide tøjservietter, hvortil hun syr blomster, persille og hele citroner.

Hun gør meget ud af udseendet. Hun sætter smør op i figurer som kurve, pyramider, fasaner og roser. Hun bruger vin af alle arter til sauce, og hun laver selv vin – f.eks. af mælkebøtter. En ret omstændelig proces, hvis beskrivelse ender med »skal nydes med måde«. Hendes ry som kok bredte sig ud over øens grænser. De mennesker, der kom til Søby i embeds medfør, var imponerede og fortalte om Ærøes-Lyst, hvor de kom frem. Adelen og de store forretningsfolk fra Sydfyn kom om søndagen sejlene til Søby i deres store lystbåde for at spise rødspætter hos Caroline. Og i Søby var en rødspætte ikke bare en rødspætte, nej en rødspætte, man kunne være bekendt at servere for fremmede, var fanget »norden ve'«, det vil sige i farvandet nord for Ærø!

Succesen var hjemme, men kroen blev for lille, og Jørgen Thomsen måtte udvide i 1909. I fortsættelse af kroen byggede han en stor to-etages ejendom med kviste, hvorfra der var en dejlig udsigt over ø-havet. Murerarbejdet fik Søby-mureren J.P. Johansen, mens tømrerarbejdet gik til møllebygger Peter Hansen Schmidt i Ærøskøbing.

I ejendommen blev indrettet en manufakturforretning, en privat bolig og et efter tiden moderne badehotel. Skiltet med Ærøes-Lyst flyttede med. Brændevinsbrænderiet blev i den gamle kro og blev vist frem som kuriosum. En kolonialforretning kom her også. Og nu kom badegæster i massevis. Ø-naturen med havet, badestranden og sejladsen mellem småøerne var tiltrækkende og madstedet ligeså. 40–50 gæster i sommersæsonen var almindeligt. De fleste var indkvarteret i privathjem eller på gårdene i Søby, men alle spiste på hotellet. Nu havde der måske været andre gæster, der havde været lige så interessante at læse om i yndlingsbogen, men ifølge arvingen druknede alt efterhånden i arbejde, ja så meget, at det unge værtspar måtte give op. Især var Caroline ødelagt af ræset, og i 1913 solgte de badehotellet fra og beskæftigede sig kun med manufakturforretningen. Men de havde fået venner for livet blandt badegæsterne.

Men tilbage til yndlingsbogen.

Om de 8 kunstnere, der har skrevet i bogen, har været på hotellet på samme tid, er der ingen, der ved. Men tilsyneladende har de haft et vist indbyrdes kendskab; de har sikkert anbefalet hotellet til hinanden. Ifølge arvingen har der været underholdning om aftenen, og det er nærliggende at gætte på, at kunstnerne af og til har optrådt, som en slags tak for en god ferie.

Man må vel indrømme, at på disse kanter er den af de omtalte kunstnere, der interesserer mest, forfatteren Sophus Michaëlis. Han var født i Odense 1868, som søn af en tysk skrædder og med en mor, der havde spansk blod i årerne. Han tog studentereksamen med et me-

Sophus Michaëlis

Yndlings-

- Konge Kristian II
- Dronning — Mit Hjerte —
- Kelt Alexander. Napoleon
- Digter Shakspaar, Goethe, Balzac o. m. fl.
- Maler Leonardo da Vinci, Rembrandt o. fl.
- Skuespiller Rossi. Olof Pontze. Mørk. Kierig.
- Skuespillerinde Eleonora Juse Betty Hennings Anne Larsen
- Komponist Beethoven, Schubert, Wagner, Mend.
- Sang Daethens "Vaislid"
- Blomst For mange te at nævne her.
- Dyd Rettfærdighedfuld
- Beskæftigelse At ride min hest i Form af et Brevkæft.
- Egn Visby- & tout le Danemark!
- Navn Tro!
- Dans Gavotte.
- Ret Boghugger og Bøf.
- Motto *his; at: Menneskeslægtens Annaler
tæller dit Liv som et Bogstav mid.*
- Årgærrighed Elefantridder. — Standard. Udgang af "Lamb. Værelse!"
- Afsky Lagn

Fødselsdag d. 14. Maj 1865.

get smukt resultat fra Katedralskolen 1884 og blev i 1891 cand.mag. i fransk, tysk og latin. En overgang var han formand for forfatterforeningen, og han var en af de få danske forfattere, der omkring århundredskiftet var kendt ud over landets grænser. Det var hans historiske drama »Revolutionsbryllup«, der i første omgang bevirkede det. Senere kom nogle af hans bøger på tysk, før de kom på modersmålet.

Michaëlis rejste meget i udlandet, og derfor er det værd at bemærke, at han har ferieret i Søby. Han var gift flere gange, men opholdet på Ærø må have været i en »hvilepause«, idet han optræder alene. Morsomt er det, at han, som har stiftet bekendtskab med alverdens mad, viser, at han er en uforbederlig fynbo, der stadig har boghve'egrø' som yndlingsret. Især når de andre i bogen foretrækker østers, kaviar og lammesteg.